

بررسی و تحلیل خطاهای دستوری زبان آموزان آذری از نظر روی ساخت جمله‌های ساده خبری

مهدی پاکدل^۱

چکیده

مشاهدات میدانی مدرسان آموزش زبان دوم، نشان می‌دهد در بسیاری از مواقع فراگیران زبان دوم، عناصری از زبان مادری را در زبان دوم به کار می‌برند. این مشاهدات سبب شده فرضیه‌ها و نظریه‌های گوناگونی در علمی چون زبان‌شناسی و آموزش زبان دوم پدید آیند. تحلیل مقابله‌ای در زبان‌شناسی مقابله‌ای یکی از این نظریه‌ها است. تجزیه و تحلیل مقابله‌ای، ساختار زبان مادری و زبان خارجی را با هم مقایسه و تفاوتها و شباهت‌های آنها را تجزیه و تحلیل می‌کند و می‌کوشد تا به یاری زبان مادری پیشنهادهایی برای تسهیل یادگیری زبان خارجی ارائه نماید. پژوهش حاضر بر پایه همین نظر در پی بررسی خطاهای دستوری زبان آموزان آذری از نظر روی ساخت جمله‌های ساده خبری در سطوح میانی (۱B) و (۲B) به روش تلفیقی کتابخانه‌ای - توصیفی تحلیلی است. از این رو ۵۰۱ نمونه خطا برگرفته از متون نگارشی زبان آموز آذری زبان براساس دسته بندی استیون پیت کوردر بررسی و تحلیل شد تا نسبت توزیع خطاها در هر یک از دسته‌ها تعیین گردد. داده‌های به دست آمده از تحلیل خطاهای زبان آموزان آذری نشان داد، خطاهای دستوری این زبان آموزان متنوع است و خطاهای بین زبانی بیش از خطاهای درون زبانی و دیگر خطاها هستند.

کلید واژه‌ها:

تحلیل خطاهای زبانی، خطاهای دستوری، زبان آموزان آذری، آموزش زبان دوم.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد آرفا، مدرس مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی (المهدی).

(Mahdi_pakdel@yahoo.com)

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۵/۰۵ تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۱/۰۵

۱. بیان مسأله و ضرورت انجام تحقیق

در فرآیند آموزش و فراگیری زبان دوم، مطالعه عوامل (همچون محتوا، مدرس، فراگیر، برنامه، ابزار و محیط) و دانش‌های موثر (همچون زبان‌شناسی، روان‌شناسی، دستور زبان، طراحی آموزشی، فنون و رویکردهای آموزش زبان دوم و...) سبب شناخت هرچه بهتر فرآیند آموزش و یادگیری زبان دوم و نیز تسهیل و تسریع و بهینه‌سازی آن می‌گردد. شناخت نیازها و چالش‌های فراگیران از جمله مهمترین مسائل آموزش و فراگیری زبان دوم است. برخی مسائل مربوط به فراگیری زبان آموزان را دانش‌هایی چون زبان‌شناسی به طور کلی و زبان‌شناسی کاربردی و تحلیل مقابله‌ای به گونه‌ای ویژه پی می‌گیرند. از جمله پرسش‌های پر کاوش این شاخه علمی این پرسش است که زبان مادری به چه شکل و چه میزان بر فراگیری زبان دوم تاثیر می‌گذارد. شکل‌گیری اصطلاح زبان بینابین و شواهد آن یعنی تعداد زیاد خطاهایی که می‌شود به فرآیند انتقال نسبت داد (پیت کورد، ۱۹۸۱: ۸۴) سبب مطالعه هدفمند خطاهای فراگیران زبان دوم شده است. همان‌گونه که کورد بیان می‌کند بی‌گمان بررسی خطاهای زبانی برای پژوهش‌گران حوزه زبان‌شناسی، فراگیران و نیز مدرسان و مراکز آموزش زبان بسیار مهم است و می‌توان اهداف متنوعی را برای این گونه مطالعه‌ها در نظر گرفت. ضرورت بررسی خطاهای دستوری فارسی آموزان آذری از نظر روی ساخت جمله‌های ساده خبری در این پژوهش، بر دو پایه شکل گرفت؛ نخست آمار طول دوره زبان آموزان آذری نسبت به سایر ملیت‌ها در مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی المصطفی (ilis) و دیگر براساس نیاز به هماهنگ‌سازی و نزدیک شدن زمان فراگیری این ملیت با برنامه پیش‌بینی شده مرکز آموزش زبان. از این رو ما در این پژوهش در پی کسب اطلاعاتی برای پیش‌بینی خطاهای این زبان آموزان در فرآیند آموزش زبان فارسی بودیم تا از نتایج آن از یک سو در برنامه ریزی، تدوین و تولید محتوا و اصلاح رویکردها و الگوهای آموزشی در این مرکز بهره بگیریم و از سوی دیگر شناخت مدرسانمان را از فراگیران آذری در زمینه یادگیری زبان فارسی ارتقاء بخشیم. از این رو ۱۰۵ نمونه خطا برگرفته از متون نگارشی زبان آموز آذری زبان براساس دسته‌بندی استیون پیت کورد بررسی و تحلیل شد تا نسبت توزیع خطاها در هر یک از دسته‌ها تعیین گردد. به عبارت

دیگر مسئله ما در این پژوهش تنها کشف خطاهای ساخت جمله توسط زبان آموزان آذری بود تا از آن در مسیر سرعت بخشی و بهبود آموزش زبان فارسی به آنان بهره بگیریم.

۲. پیشینه پژوهش

تاکنون مطالعات گوناگونی در زمینه تجزیه و تحلیل خطاهای زبانی دانش آموزان مناطق دوزبانه ایران و نیز زبان آموزان خارجی در ایران صورت گرفته است. برخی پژوهش‌های مرتبط در این زمینه به شرح زیر است:

الف. پژوهش‌های انجام شده در موضوع خطاهای زبانی مناطق دوزبانه

۱. خطاهای واژگانی لک زبان‌ها؛ ستاری گل باغی (۱۳۹۳)

۲. خطاهای نوشتاری زبان آموزان مازندرانی؛ اکبر پور (۱۳۸۱)

۳. بررسی خطاهای زبانی در نوشتار دانش آموزان فارسی آموز کرد زبان مهاباد؛ معرفت و احمدیان (۱۳۸۴)

۴. خطاهای نحوی لک زبان‌ها، کاظمی (۱۳۸۴)

۵. خطاهای نحوی ترک زبانها در مقطع دبیرستان؛ درست کار (۱۳۸۷)

۶. خطاهای نحوی تالشی زبان‌ها در کاربرد زبان فارسی؛ منشی زاده و خان بابازاده (۱۳۹۳)

ب. پژوهش‌های انجام شده در موضوع خطاهای زبانی زبان آموزان غیر ایرانی

۱. بررسی خطاهای آوایی عرب زبانان عراقی در کاربرد و یادگیری زبان فارسی؛ الهام واثق (۱۳۸۷).

۲. شناسایی و تحلیل خطاهای نوشتاری آلمانی زبانان در یادگیری زبان فارسی بر مبنای جدول طبقه بندی خطاهای کورد؛ فاضل زاد و خلیل خان (۱۳۸۹).

۳. بررسی منشا خطاهای واجی اردو زبانان سه سطح زبان آموزی در یادگیری نوشتار زبان فارسی؛ قادری حسب (۱۳۹۱).

۴. بررسی میزان تاثیر نظام واکه‌ای و الفبایی زبان اردو به عنوان زبان مادری در یادگیری نوشتار واکه‌های زبان فارسی توسط اردو زبانان سه سطح زبان آموزی؛ علی نژاد و قادری حسب (۱۳۹۲).

۵. خطاهای نحوی عرب زبانان در یادگیری زبان فارسی به عنوان زبان دوم؛ متولیان نایینی، استوار ابرقوئی (۲۹۳۱).

۶. خطاهای نوشتاری فارسی آموزان آلمانی زبان در سطح مقدماتی؛ خطاهای املائی-واجی؛ میر دهقان، احمدوند و سادات حسینی کارگر (۳۹۳۱).

۷. تحلیل خطاهای آوایی زبان آموزان غیر فارسی زبان در آموزش زبان فارسی در سطح مقدماتی؛ سلطان احمدی و نفیسه آقایی مجارشین (۴۹۳۱).
۸. بررسی خطاهای واژگانی در نوشتار فارسی آموزان عرب زبان سطح میانی؛ طاهرزاده، الیاسی و کامیابی گل (۴۹۳۱).
۹. بررسی خطاهای همنشینی واژگانی فارسی آموزان عربی زبان؛ افشین پور، رفیعی و ابن‌الرسول (۷۹۳۱).
۱۰. تحلیل خطاهای فارسی آموزان چینی زبان در جایگزینی همخوان «ل» به جای «ر» در گفتار و نوشتار؛ میردهقان و کرمی (۸۹۳۱).
۱۱. خطاهای نوشتاری فارسی آموزان قزاق: مطالعه‌ای برپایه انگاره کورد؛ استم بکنوف، میرزایی حصاریان و گل پور (۸۹۳۱).
۱۲. تحلیل خطاهای مشترک نوشتاری زبان آموزان غیرفارسی زبان (مطالعه موردی متون نوشتاری زبان آموزان دوره عمومی مرکز آموزش زبان دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین) ابوالقاسم غیاثی زارچ و فاطمه جعفری (۹۹۳۱).
- با توجه به بررسی‌ها، در مجموع پژوهشی مستقل با موضوع خطاهای دستوری زبان آموزان آذری زبان (غیر ایرانی) از نظر روی‌ساخت جمله صورت نگرفته است و این پژوهش علاوه بر تازگی در موضوع از حیث نتایج نیز با پژوهش‌های هم‌راستا برای مناطق دوزبانه داخل کشور به دلیل تفاوت چند وجهی دانش آموزان مناطق دوزبانه ایران با زبان آموزان غیر ایرانی متفاوت است.

۳. پرسش‌های پژوهش

منشاء عمده خطاهای دستوری زبان آموزان آذری به دلیل عدم ارتباط با زبان فارسی پیش از آغاز به تحصیل در ایران و فراگیری زبان فارسی است. از این رو ما بر نسبت توزیعی خطاها در دو دسته دیگر (خطاهای درون‌زبانی، بین‌زبانی) تمرکز کردیم و به دنبال نسبت توزیع خطاهای دستوری در انواع خطاهای دستوری (کاهش، افزایش، گزینش و ترتیب‌بندی) بودیم؛ بنابراین در این پژوهش تلاش شد تا به پاسخ پرسش‌های زیر دست یابیم:

- بیشتر خطاهای دستوری زبان آموزان آذری از کدام دسته خطاها (درون‌زبانی، بین‌زبانی) هستند؟
- نسبت خطاهای دستوری روی داده در کدام نوع (کاهش، افزایش، گزینش و ترتیب‌بندی) بیشتر است؟

۴. فرضیه، هدف، شیوه

فرضیه نگارنده بر این بود که نسبت خطاهای بین‌زبانی بیش از خطاهای درون‌زبانی است و بیشترین خطاها از نوع ترتیب‌بندی و گزینش هستند. هدف از این

پژوهش همان گونه که در بیان مسئله یاد شد یافتن اطلاعاتی برای پیش‌بینی خطاهای دستوری زبان آموزان آذری برای برنامه ریزی، تدوین و تولید محتوای آموزش زبان، ارتقاء و اصلاح شناخت مدرسانمان از فراگیران آذری و نیز سرعت بخشی و بهبود فرایند آموزش زبان فارسی به این زبان آموزان بود.

بخش مبانی و چهارچوب تحلیلی این پژوهش با بهره گیری از منابع کتابخانه‌ای گردآوری و نگاشته شد و بخش تحلیلی آن به شیوه توصیفی و تحلیلی و براساس توصیف و تحلیل داده‌ها کامل گشت. نوآوری این پژوهش را می‌توان انجام پژوهشی مستقل با موضوع خطاهای دستوری زبان آموزان آذری (غیر ایرانی) از نظر روی ساخت جمله‌های ساده خبری در فراگیری زبان فارسی دانست.

۵. مقدمه و مبانی نظری

در قرن هیجدهم ویلیام جونز با مطالعات خود (مقایسه زبان سانسکریت با زبانهای اروپایی) زبان‌شناسی مقابله‌ای را بنا نهاد. سپس این شاخه از زبان‌شناسی، در چهار گرایش زبان‌شناسی تطبیقی - تاریخی، رده شناسی زبان، زبان‌شناسی منطقه‌ای و تجزیه و تحلیل مقابله‌ای شکل کامل‌تری به خود گرفت. پس از جنگ جهانی دوم و در پی احساس نیاز به فراگیری هر چه بیشتر زبان‌های خارجی، دانشمندان به دنبال دست‌یابی و ارائه‌ی روشی موثر برای آموزش زبان‌های خارجی بودند تا در زمان کمتر و به گونه‌ای بهتر بتوان زبان خارجی را آموخت و فراگرفت. بر همین اساس گرایش جدیدی از زبان‌شناسی مقابله‌ای با نام تجزیه و تحلیل مقابله‌ای شکل گرفت، «اگرچه می‌توان ادعا کرد که در عمل مقایسه زبان مادری با زبان بیگانه پیش از این نیز همواره در آموزش زبان وجود داشته است» (دی پیترو، ۱۹۸۲: ۱۳۶ به نقل از البرزی، ۱۳۸۸). فریس و لادو دو تن از بنیانگذاران مهم تجزیه و تحلیل مقابله‌ای هستند که به تکامل این گرایش از زبان‌شناسی مقابله‌ای کمک کرده‌اند: هرچند برخی نظریات آنان را تندروانه می‌دانند. (البرزی، ۱۳۸۸).

تجزیه و تحلیل مقابله‌ای در واقع ساختار زبان مادری و زبان خارجی را با هم مقایسه و تفاوتها و شباهت‌های آنها را تجزیه و تحلیل می‌کند و می‌کوشد تا به یاری زبان مادری پیشنهادهایی برای تسهیل یادگیری زبان خارجی ارائه نماید.

۵-۱. فرضیه تحلیل مقابله‌ای

در تحلیل مقابله‌ای فرض بر این است که فراگیران زبان دوم، ویژگی‌های زبان مبدا را به زبان مقصد منتقل می‌کنند و در واقع تحلیل مقابله‌ای، مقایسه باقاعده ویژگی‌های معینی از دو یا چند زبان است که هدف آن گردآوری اطلاعات برای آموزگاران و نویسندگان کتاب‌های درسی است تا در تهیه مواد آموزشی و تدوین روش‌های کلاسی مورد بهره‌برداری قرار گیرد. (فیزاک، ۱۹۸۰: ۹-۱۱)

۵-۲. تاثیر زبان مادری بر فراگیری زبان دوم

فریس می‌گوید: «کارآمدترین مواد آموزشی منابعی هستند که بر پایه بررسی علمی زبان دوم و سنجش و توصیف زبان اول طرح ریزی شوند» (فریس، ۱۹۴۵، به نقل از متولیان نائینی ۱۳۹۲) و لادو (۱۹۵۷: ۷۲) معتقد است: «افراد تمایل دارند ساخت‌ها و معنی‌ها و توزیع آنها را از زبان مادری و فرهنگ بومی به زبان و فرهنگ خارجی انتقال دهند».

۵-۳. تداخل عادات زبان اول و دوم

«زبان‌شناسان ساخت‌گرا و روان‌شناسان رفتارگرا معتقدند که عادات زبان مبدأ که در دوران کودکی به عنوان بخشی از فرایندهای رشدی فراگرفته می‌شوند، با فراگیری عادت‌های زبان دوم که معمولاً با زبان مبدأ کاملاً تفاوت دارند، تداخل پیدا می‌کنند و زبان آموزان ویژگی‌های زبان اول را به زبان دوم انتقال می‌دهند». (کشاورز ۱۹۹۹: ۸). او همچنین می‌گوید: «کاستی‌های تحلیل مقابله‌ای در تبیین خطاهای زبان آموزان، پژوهشگران را وادار کرد که به دنبال روشی باشند تا هم از لحاظ فکری قابل دفاع باشد و هم از لحاظ آموزشی سودمند باشد. این روش که با نظریه‌های یادگیری زبان اول و دوم در ارتباط است، تحلیل خطا نامیده می‌شود». (کشاورز، ۱۹۹۹: ۵۷)

۵-۴. نقش خطاها

یول بر این عقیده است که «خطا برای پیشرفت زبان آموز مانعی ایجاد نمی‌کند، بلکه سر نخ‌ی است برای پیشرفتی که از سوی وی انجام می‌شود». (یول، ۱۳۸۱: ۱۹۱)

۵-۵. دسته بندی کلی خطاها

کوردر خطاهای زبانی را به سه دسته زیر تقسیم می‌کند:
الف. خطاهای بین زبانی: خطاهایی هستند که به واسطهٔ تداخل زبان مادری در زبان مقصد ایجاد می‌شود.

مراحل ابتدایی یادگیری زبان دوم خارجی تا اندازه‌ای به وسیله انتقال بین زبانی توصیف و مشخص می‌شود. در این مراحل، قبل از آن که زبان آموز از زبان دوم آگاهی داشته باشد، زبان بومی تنها نظام ارتباطی او است؛ در نتیجه، این گونه خطاهای زبانی نتیجه انتقال عناصر مختلف زبان مادری در زبان مقصد است. (کشاورز ۱۹۹۹: ۱۲۱)

ب. خطاهای درون زبانی: خطاهایی هستند که از تأثیر یک مقوله در زبان مقصد بر روی مقوله‌ای دیگر ناشی می‌شود.

انتقال درون زبانی به علت «انتقال منفی» و تداخل متقابل واحدها در درون زبان مقصد، یعنی تأثیر یک واحد در زبان مقصد بر روی واحد دیگر، رخ می‌دهد که به شش مقوله زیر تقسیم می‌شود: (کشاورز، ۱۹۹۹: ۱۲۵).

- جهل از محدودیت قانون
- قیاس نادرست: کاربرد نادرست عنصری خاص در بافت‌های نامناسب از طریق قیاس.
- تعمیم افراطی: گسترش بیش از حد یک قاعده به حوزه‌ای که در آن کاربرد ندارد.
- تصحیح افراطی: زمانی اتفاق می‌افتد که گویشوران یک گونه غیر معیار تلاش می‌کنند از گونه معیار استفاده کنند، اما دچار افراط می‌شوند و مواردی تولید می‌کنند که در گونه معیار وجود ندارد.
- افزایش بیش از حد
- دسته بندی نادرست

ج. خطاهای آموزشی: آن دسته از خطاهایی هستند که نتیجهٔ طرح درس، فنون و روش‌های آموزشی کنترل شده در یک متن یا خطاهای آموزگار است.

۵-۶. دسته‌بندی روساختی (صوری) دستوری خطاها

کوردر دسته‌بندی زیر را تنها برای تفسیر خطاهای روساختی می‌پذیرد و آنها را برای تفسیر خطاهای ژرف ساخت کافی نمی‌داند. (کوردر، ۱۳۸۱: ۴۶).

الف. کاهش: حذف برخی عناصر که باید وجود داشته باشند.

ب. افزایش: افزودن برخی عناصر که نباید وجود داشته باشند.

- ج. گزینش: انتخاب کلمات نادرست به جای کلمات درست.
- د. ترتیب بندی: عناصر درست هستند اما ترتیب بندی صحیح ندارند.
- ۵-۷. مراحل بررسی مقابله‌ای
- رانندال ویتمن مراحل بررسی مقابله‌ای را به ترتیب زیر می‌داند:
- الف. تشریح: وصف و باز نمودن دو زبان مورد مقایسه به وسیله زبان‌شناس.
- ب. گزینش: انتخاب عناصر زبانی، قوانین و ساختارهایی که در دو زبان مقایسه خواهند شد.
- ج. مقایسه: نمایش شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود در عناصر زبانی، قوانین و ساختارهای برگزیده دو زبان.
- د. پیش بینی: پیش بینی خطاهای یادگیری، بر پایه دستاوردهای سه مرحله پیشین. (رانندال ویتمن، ۱۹۷۰: ۱۹۱)

۶. رده شناسی و قالب‌های جمله ساده خبری در زبان فارسی و زبان آذری

زبان فارسی از خانواده زبانه‌های هند و اروپایی و تصریفی است و زبان آذری از خانواده زبان‌های آلتیک و پیوندی است. این دو زبان از نظر آرایش واژگانی هر دو ساختار اصلی SOV (فاعل، مفعول، فعل) داشته و در جایگاه بند موصولی نسبت به هسته اسمی مشابه‌اند اما از نظر نوع حرف اضافه، جایگاه صفت و مضاف الیه متفاوت هستند (میر دهقان و زرگر بالای جمع، ۱۳۹۶).

۱-۶. قالب‌های جمله ساده خبری فارسی

- الف. جمله دو جزئی (با فعل ناگذرا): نهاد (گروه اسمی) + گزاره (گروه فعلی)
- ب. جمله سه جزئی:
- با مفعول: نهاد (گروه اسمی) + گزاره ((گروه اسمی + نشانه) + گروه فعلی)
  - با مسند: نهاد (گروه اسمی) + گزاره ((گروه اسمی) + گروه فعلی)
  - با متمم: نهاد (گروه اسمی) + گزاره ((گروه اسمی) + گروه فعلی)
- ج. چهار جزئی:
- با مفعول و متمم: نهاد (گروه اسمی) + گزاره ((گروه اسمی + نشانه) + گروه اسمی + گروه فعلی)
  - با مفعول و مسند: نهاد (گروه اسمی) + گزاره ((گروه اسمی + نشانه) + گروه اسمی + گروه فعلی)
  - دو مفعولی: نهاد (گروه اسمی) + گزاره ((گروه اسمی + نشانه) + گروه اسمی + گروه

(فعلی)

• با متمم و مسند: نهاد (گروه اسمی) + گزاره (گروه اسمی + گروه اسمی + گروه فعلی)
(ر.ک: وحیدیان کامیار، ۱۳۸۶)

۶-۲. قالب‌های جمله خبری ساده آذری

ساختار طبیعی یک جمله در زبان آذری چنین است:

فاعل (مبتدا) + قید زمان + قید مکان + مفعول غیر مستقیم + مفعول مستقیم +
قید حالت + فعل. (محمد صادق نائبی، ۱۳۸۷: ۶۷)

۷. بحث و بررسی

خطاهای دستوری به دست آمده از متون زبان آموزان آذری را بر پایه مبانی نظری تجزیه و تحلیل مقابله‌ای نخست در دسته‌های اصلی (خطاهای بین زبانی، خطاهای درون زبانی) و انواع (کاهش، افزایش، گزینش و ترتیب بندی) مخصوص خود قرار دادیم، سپس آمار و نسبت خطاهای هر دسته را محاسبه و مشخص کردیم که در ادامه نمونه‌ها و جداول مربوط به آن را ارائه می‌کنیم. برای رعایت اختصار در جدول، حروف اختصاری را برگزیدیم؛ برای مثال به جای خطای بین زبانی از نوع کاهش (ب-ک) و برای خطای درون زبانی از نوع کاهش (د-ک) و برای سایر انواع نیز به همین ترتیب. جهت پرهیز از طولانی شدن مطلب، برای انواع خطاها فقط یک نمونه ارائه می‌شود.

۷-۱. خطاهای بین زبانی

خطاهایی که به سبب تداخل زبان مادری در زبان مقصد ایجاد می‌شوند، عبارتند از:

الف. کاهش: حذف برخی عناصر که باید وجود داشته باشند.

نمونه-۱

خطا	استخوان زان، محکم استخوان است.
معادل آذری و ترجمه فارسی آن	<p>bacak sümüyü güçlü bir sümükdür</p> <p>استخوان زان یک استخوان محکم است.</p>
جمله درست و معادل آذری آن	<p>استخوان ران، محکم‌ترین استخوان است.</p> <p>bacak sümüyü ən güçlü sümükdür</p>

جدول تعداد خطا نسبت به کل - شماره ۱

ب. افزایش: افزودن برخی عناصر که نباید وجود داشته باشند.

نمونه-۲

خطا	در حال دویدن من بودم که هوا ابری شد.
معادل آذری و ترجمه فارسی آن	Hava buludlu olanda qaçırdım وقتی هوا ابری شد، می‌دویدم.
جمله درست و معادل آذری آن	در حال دویدن بودم که هوا ابری شد. Qaçırdım hava buludlu oldu

جدول تعداد خطا نسبت به کل - شماره ۲

ج. گزینش: انتخاب کلمات نادرست به جای کلمات درست.

نمونه-۳

خطا	او همیشه باعث عصبانیت شاه می شد.
معادل آذری و ترجمه فارسی آن	Həmişə padşahı qəzəbləndirirdi همیشه شاه را عصبانی می کرد.
جمله درست و معادل آذری آن	Həmişə padşahı qəzəbləndirirdi او همیشه باعث عصبانیت شاه می شد.

جدول تعداد خطا نسبت به کل - شماره ۳

د. ترتیب بندی: عناصر درست هستند اما ترتیب بندی صحیحی ندارند.

نمونه-۴

خطا	ما پدر و مادرمان برای جشن تولد هدیه آوردیم.
معادل آذری و ترجمه فارسی آن	Valideynlərimizə ^۱ ad günü hədiyyəsini gətirdik Biz Ata və Anamızə ^۲ برای والدینمان هدیه روز تولد آوردیم.
جمله درست و معادل آذری آن	ما برای جشن تولد پدر و مادرمان، هدیه آوردیم. Valideynlərimizin ad günü şənlisi üçün hədiyyə gətirdik برای جشن تولد والدینمان هدیه آوردیم.

جدول تعداد خطا نسبت به کل - شماره ۴

۲-۷. خطاهای درون زبانی

از تأثیر یک مقوله در زبان مقصد بر روی مقوله‌ای دیگر ناشی می‌شود.
الف. کاهش: حذف برخی عناصر که باید وجود داشته باشند.

نمونه-۵

خطا	
خطا	برادرم اتوبوس پیاده شد.
معادل آذری و ترجمه فارسی آن	Qardaşım avtobusdan düşdü برادرم اتوبوس (از) پیاده شد.
جمله درست و معادل آذری آن	برادرم از اتوبوس پیاده شد. Qardaşım avtobusdan düşdü

جدول تعداد خطا نسبت به کل - شماره ۵ زبانی

ب. افزایش: افزودن برخی عناصر که نباید وجود داشته باشند.

نمونه ۶-

خطا	ما به کتابهای او را علاقه داریم.
معادل آذری و ترجمه فارسی آن	Biz onun kitablarını sevirik ما کتابهای او را دوست داریم.
جمله درست و معادل آذری آن	ما به کتابهای او علاقه داریم. (ما کتابهای او را دوست داریم). Onun kitabları ilə maraqlanıriq

جدول تعداد خطا نسبت به کل - شماره ۶

ج. گزینش: انتخاب کلمات نادرست به جای کلمات درست.

نمونه-۷

خطا	باید به خداوند سپاسگزاری کنیم.
معادل آذری و ترجمه فارسی آن	Allaha şükür etmeliyik خدا را سپاسگزاری باید کنیم.
جمله درست و معادل آذری آن	باید از خداوند سپاسگزاری کنیم. Allaha şükür etmeliyik

جدول تعداد خطا نسبت به کل - شماره ۷

د. ترتیب بندی: عناصر درست هستند اما ترتیب بندی صحیحی ندارند.

نمونه-۸

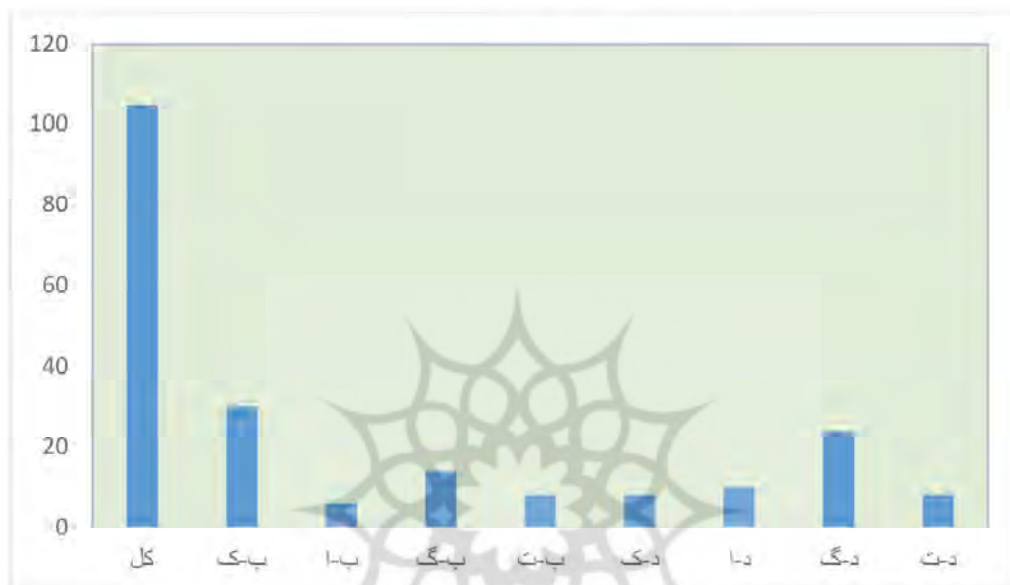
خطا	دیروز یک زیبا خانه دیدم.
معادل آذری و ترجمه فارسی آن	Dünən gözəl bir ev gördüm دیروز زیبا یک خانه دیدم.
جمله درست و معادل آذری آن	دیروز یک خانه زیبا دیدم. Dünən gözəl bir ev gördüm

جدول تعداد خطا نسبت به کل - شماره ۸

با تجميع نسبت خطاها در جدول زیر می‌توان به شکل بهتری نسبت توزیع خطاها را در هریک از انواع آن مشاهده کرد.

جدول جامع توزیع خطاها- شماره ۹

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۸. نتیجه گیری

با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌های این پژوهش، درصد خطاها در دو دسته خطاهای بین زبانی و درون زبانی به نسبت ۵۳/۷۰ درصد برای خطاهای بین زبانی و ۴۶/۳۰ درصد برای خطای درون زبانی است و توزیع خطاها در انواع آن به شرح زیر بود:

- بین زبانی - کاهش ۲۷/۷۷٪
- بین زبانی - افزایش ۵/۵۵٪
- بین زبانی - گزینش ۱۲/۹۶٪
- بین زبانی - ترتیب بندی ۷/۴۰٪
- درون زبانی - کاهش ۷/۴۰٪
- درون زبانی - افزایش ۹/۲۵٪
- درون زبانی - گزینش ۲۲/۲۲٪
- درون زبانی - ترتیب بندی ۷/۴۰٪

بنابراین فرضیه نخست ما به اثبات رسید و بخشی از فرضیه دوم ما اثبات و بخش دیگری از آن رد شد؛ چرا که مجموع خطاهای گزینش در هر دو دسته ۳۵/۱۸٪، مجموع خطاهای ترتیب بندی در هر دو دسته ۱۴/۸۰٪، مجموع خطاها کاهش در هر دو دسته ۳۴/۹۹٪ و مجموع خطاهای افزایش در هر دو دسته ۱۳/۸۰٪ بود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۹. منابع

۱. احمدیان، احمد و فهیمه معرفت (۱۳۸۴)، «بررسی خطاهای زبانی در نوشتار دانش آموزان فارسی آموز کرد زبان»، متن پژوهی ادبی، شماره ۲۶، صص ۱۰-۳۷.
۲. استم بکنوف، محمد باقر میرزایی حصاریان، لیلا گل پور، (۱۳۹۸)، «خطاهای نوشتاری فارسی آموزان قزاق: مطالعه‌ای بر پایه انگاره کورد»، پژوهشهای زبانی، دوره ۱۰، شماره ۲، صص ۴۵-۶۵.
۳. افشین پور، مریم و عادل رفیعی و سید محمدرضا ابن‌الرسول (۱۳۹۷) «بررسی خطاهای همنشینی واژگانی فارسی آموزان عربی زبان»، علم زبان، شماره ۸.
۴. اگریدی، ویلیام. مایکل دابرووسکی، مارک آرنف، (۱۳۸۶)، درآمدی بر زبان شناسی معاصر، مترجم علی درزی، تهران: سمت.
۵. طاهرزاده، میترا (۱۳۹۵)، «بررسی خطاهای واژگانی در نوشتار فارسی آموزان عرب زبان سطح میانی»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه مشهد.
۶. البرزی، پرویز، رعنا رئیسی، (۱۳۸۸)، «بررسی سیر تحول زبان شناسی مقابله‌ای»، نقد زبان و ادبیات خارجی، دوره ۲، شماره ۳، پیاپی (۶۱/۲)، صص ۵۵-۷۳.
۷. بیت کورد، استیون، (۱۳۸۱)، تجزیه و تحلیل خطا و زبان بینابین، مترجم علی بهرامی، تهران: رهنما.
۸. درست کار، رحیمه، (۱۳۸۷)، «بررسی خطاهای نحوی ترک زبانان مقطع دبیرستان در نگارش و کاربرد زبان فارسی» پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
۹. زندی، بهمن، (۱۳۹۰). زبان آموزی، سمت.
۱۰. ستاری گل باغی، علی، (۱۳۹۳)، «تحلیل خطاهای واژگانی لک زبانان در یادگیری و کاربرد زبان فارسی» نهمین همایش زبان شناسی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
۱۱. سلطان احمدی، زهرا و نفیسه نفیسه آقایی مجارشین، (۱۳۹۴)، «تحلیل خطاهای آوایی زبان آموزان غیر فارسی زبان در آموزش زبان فارسی در سطح مقدماتی»، مجموعه مقالات سومین همایش ملی زبان شناسی و آموزش زبان فارسی چشم انداز پژوهش‌های زبانی در قرن ۲۱.
۱۲. ضیاء حسینی، محمد، (۱۳۸۵)، روش تدریس زبان خارجی / دوم: تهران: رهنما.
۱۳. ضیاء حسینی، محمد، (۱۳۸۸)، مبانی زبان شناسی برای دانشجویان زبان شناسی، مترجمی و آموزش زبان: رهنما.
۱۴. علی نژاد، بتول و زهرا حسب (۱۳۹۲)، «بررسی میزان تاثیر نظام واکه‌ای و الفبایی زبان اردو به عنوان زبان مادری در یادگیری نوشتار واکه‌های زبان فارسی توسط اردو زبانان سه

- سطح زبان آموزی»، گردهمایی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران.
۱۵. غیائی زارچ، ابوالقاسم و فاطمه جعفری (۱۳۹۹)، «تحلیل خطاهای مشترک نوشتاری زبان آموزان غیرفارسی زبان (مطالعه موردی متون نوشتاری زبان آموزان دوره عمومی مرکز آموزش زبان دانشگاه بین المللی امام خمینی قزوین)»، زبان پژوهی، سال دوازدهم، شماره ۳۴.
۱۶. فاضل زاد، آرمین و مریم خلیل خانه، (۱۳۸۹)، «شناسایی و تحلیل خطاهای نوشتاری آلمانی زبانان در یادگیری زبان فارسی بر مبنای جدول طبقه‌بندی خطاهای کوردر»، پنجمین همایش پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی، صص ۱۵۹۸-۱۶۱۵.
۱۷. فرزانه، م.ع، (۱۳۵۷)، مبانی دستور زبان [ترکی] آذربایجانی، چاپ دوم، انتشارات فرزانه.
۱۸. قادری حسب، زهرا (۱۳۹۱)، بررسی منشا خطاهای واجی اردو زبانان سه سطح زبان آموزی در یادگیری نوشتار زبان فارسی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۱۹. کاظمی، فروغ (۱۳۸۴)، «تحلیل خطاهای دستوری فارسی آموزان لک زبان»، جستارهای زبانی، دوره ۵، شماره ۲، صص ۲۰۷-۲۳۵.
۲۰. کشاورز، محمدحسین: (۱۹۹۹) بررسی مقابله‌ای- تجزیه و تحلیل خطاها و زبان بینابینی، تهران: رهنما.
۲۱. کوک، گای، (۱۳۸۹)، زبان‌شناسی کاربردی، مترجمان علی روحانی و محمود رضا مردیان، تهران: رهنما.
۲۲. متولیان نایینی، رضوان و عباس استوار ابرقوئی، (۱۳۹۲)، «خطاهای نحوی عرب زبانان در یادگیری زبان فارسی به عنوان زبان دوم»، پژوهشنامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، دوره ۲، شماره ۲، پیاپی ۴، صص ۵۷-۸۶.
۲۳. منشی زاده، مجتبی و کیومرث خان بابازاده، (۱۳۹۳)، «خطاهای نحوی تالشی زبانها در کاربرد زبان فارسی» پژوهشنامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، دوره ۳، شماره ۱، پیاپی ۶، صص ۱۱۷-۱۳۵.
۲۴. میر دهقان، مهین ناز و شیما زرگر بالاجمع، (۱۳۹۶)، «بررسی مقایسه‌ای آرایش واژگانی بر مبنای دیدگاه هاگینز»، جستارهای زبانی، دوره ۸، شماره ۵، پیاپی ۴۰، صص ۲۶۹-۲۹۲.
۲۵. میر دهقان، مهین ناز و احمد احمدوند و نیلوفر سادات حسینی کارگر (۱۳۹۳)، «خطاهای نوشتاری فارسی آموزان آلمانی زبان در سطح مقدماتی: خطاهای املایی- واجی»، پژوهشنامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، دوره ۳، شماره ۱، پیاپی ۶، صص ۹۱-۱۱۶.
۲۶. میردهقان، مهین ناز و هادی کرمی، (۱۳۹۷)، «تحلیل خطاهای فارسی آموزان چینی زبان در جایگزینی همخوان «ل» به جای «ر» در گفتار و نوشتار»، دومین همایش ملی

- آزفا. استانداردسازی مواد آموزشی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان.
۲۷. نائی، محمد صادق، (۱۳۸۷)، آموزش گرامر ترکی آذربایجانی، زنجان، انتشارات پینار.
۲۸. نجفی، ابوالحسن، (۱۳۹۰)، مبانی زبان‌شناسی و کاربرد آن در زبان فارسی، تهران: نیلوفر.
۲۹. واثق، الهام، (۱۳۸۷)، بررسی خطاهای آوایی عرب زبانان عراقی در کاربرد و یادگیری زبان فارسی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
۳۰. وحیدیان کامیار، تقی، با همکاری غلامرضا عمرانی، (۱۳۸۶)، دستور زبان فارسی (۱)، چاپ نهم، تهران: سمت.
۳۱. یول، جورج، (۲۰۱۴)، مطالعه و بررسی زبان، ویراست پنجم، مترجم علی بهرامی، تهران: رهنما.

۳۲. Fries, Charles Carpenter (۱۹۴۵). Teaching and Learning as a Foreign Language. University of Michigan Press.

۳۳. Fisiak, J. (Ed.). (۱۹۸۰). Theoretical Issues in Contrastive Linguistics (Vol. ۱۲).

۳۴. Lado, R. (۱۹۵۷). Linguistics Across cultures. Ann Arbor: University of Michigan Press

۳۵. Whitman, R.L. (۱۹۷۰). Contrastive analysis: Problems and procedures. Language learning.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی